חומש לק״י משולב

פרשת תולדות, בראשית כה (יט) – כח (ט), ק״ד פסוקים

פרק כה

(יט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם - יעקב ועשיו האמורים בפרשה, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק. [לאחר שקרא הקדוש ברוך הוא שמו אברהם, אחר כך הוליד את יצחק. דבר אחר-] על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם, הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק:

(כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה - שהרי כשבא אברהם מהר המוריה נתבשר שנולדה רבקה, ויצחק היה בן שלושים ושבע שנה, שהרי בו בפרק מתה שרה, ומשנולד יצחק עד העקידה שמתה שרה - שלושים ושבע שנה. דבת תשעים היתה כשנולד יצחק, ובת מאה עשרים ושבע כשמתה, שנאמר (לעיל כג א) ויהיו חיי שרה וגו׳, הרי ליצחק שלושים ושבע שנים, ובו בפרק נולדה רבקה, המתין לה עד שתהא ראויה לביאה שלוש שנים ונשאה, בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה:

בת בתואל מפדן ארם אחות לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שבחה, שהיתה בת רָשָׁע ואחות רָשָׁע, ומקומה אנשי רֶשַׁע, ולא למדה ממעשיהם.

מפדן ארם. על שם ששני ארם היו, ארם נהרים וארם צובה, קורא אותו פדן, לשון (שמואל א׳ יא ז) צמד בקר, תרגום ׳פדן תורין׳. ויש פותרין פדן ארם כמו (הושע יב יג) שדה ארם, שבלשון ישמעאל קורין לשדה פדן:

(כא) וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיקֹוָק - הרבה והפציר בתפילה, לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ - זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת, כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְקֹוָק - נתפצר ונתפייס ונתפתה לו. ואומר אני - כל לשון ׳עתר׳ לשון הפצרה ורבוי הוא, וכן (יחזקאל ח יא) ועתר ענן הקטרת, מרבית עֲלַיַּת העשן, וכן (שם לה יג) והעתרתם עלי דבריכם, וכן (משלי כז ו) נעתרות נשיקות שונא, דומות למרובות והנם למשא. אינקריישימינ״ט [רבוי] בלע״ז. ויעתר לו. לו ולא לה, שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה, וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

(כב) וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי,

ויתרוצצו. על כרחך המקרא הזה אומר דרשני, שֶׁסָּתַם מה היא רציצה זו, וכתב ׳אם כן למה זה אנכי׳. רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה - עשו מפרכס לצאת. דבר אחר, מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות.

ותאמר אם כן. גדול צער העִבור. למה זה אנכי. מתאוה ומתפללת על הריון.-

וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ - לבית מדרשו של שם אֶת־יְקֹוָק, לדרוש מת ה׳. שיגיד לה מה תהא בסופה:

(כג) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק לָהּ - על ידי שלית, לְשֵׁם נאמר ברוח הקודש, והוא אמר לה, שְׁנֵי גיים גּוֹיִם בִּבְטְנֵךְ - גיים כתיב, כמו ׳גאים׳, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, וּשְׁנֵי לְאֻמִּים - אין לאום אלא מלכות, מִמֵּעָיִךְ יִפָּרֵדוּ - מן המעיים הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתומו, וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ - לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

(כד) וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת - אבל בתמר כתיב (להלן לח כז) ויהי בעת לדתה, שלא מלאו ימיה, כי לשבעה חודשים ילדתם, וְהִנֵּה תוֹמָם בִּבְטְנָהּ. תוֹמִם. חסר, ובתמר ׳תאומים׳ מלא, לפי ששניהם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע:

(כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי - סימן הוא שיהא שופך דמים, כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר - מלא שיער כטלית של צמר המלאה שיער, פלוקייד״א בלע״ז [אריג צמר], וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו. הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה:

(כו) וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו - שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו, בדין היה אוחז בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה, ועשו מן השניה, צא ולמד משפופרת שפיה קצרה, תן לה שתי אבנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה, ויטול את הבכורה מן הדין. בעקב עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו, עד שזה עומד ונוטלה הימנו.-

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב - הקדוש ברוך הוא. דבר אחר, אביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב, וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם. עשר שנים מִשְּׁנִשָּׂאָה עד שנעשית בת שלוש עשרה שנה וראויה להריון, ועשר שנים הללו ציפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא רצה לישא, לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה:

(כז) **וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו** - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני שלוש עשרה שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה, **אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד** - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו - אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות, **אִישׁ שָׂדֶה** - כמשמעו, אדם בטל וצוֹדֶה בקשתו חיות ועופות, **וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם** - אינו בקי בכל אלה, אלא כְּלִבּוֹ כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם, **יֹשֵׁב אֹהָלִים.** אהלו של שם ואהלו של עבר:

(כח) **וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו כִּי־צַיִד בְּפִיו** - כתרגומו (אֲרֵי מְצֵידֵיהּ הֲוָה אָכִיל) - בפיו של יצחק. ומדרשו - בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו, **וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת־יַעֲקֹב:**

(כט) **וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, ויזד.** לשון בישול, כתרגומו (וּבַשִּׁיל), **וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף.** ברציחה, כמה דתימא (ירמיה ד לא) כי עָיְפָה נפשי להורגים:

(ל) **וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם:**

הלעיטני. אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה, כמו ששנינו (שבת פכ"ד מ"ג) 'אין אובסין את הגמל, אבל מלעיטין אותו'.

מן האדום האדום. עדשים אדומות. ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא, לפיכך קיצר הקדוש ברוך הוא חמש שנים משנותיו, שיצחק חי מאה ושמונים שנה, וזה מאה שבעים וחמש שנה, ובישל יעקב עדשים להברות את האבל.

ולמה עדשים, שדומות לגלגל, שהאבלות גלגל החוזר בעולם. (ועוד מה עדשים אין להם פה, כך האבל אין לו פה, שאסור לדבר. ולפיכך המנהג להברות את האבל בתחילת מאכלו ביצים, שהם עגולים ואין להם פה, כך אבל אין לו פה, כדאמרינן במועד קטן (כא:) אבל כל שלושה ימים הראשונים אינו משיב שלום לכל אדם, וכל שכן שאינו שואל בתחילה, משלושה ועד שבעה משיב ואינו שואל וכו'):

(לא) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם** - כתרגומו כְּיוֹם דִּילְהֵן, כיום שהוא ברור, כך מכור לי מכירה ברורה, **אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי.** לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב, אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה:

(לב) **וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה.** (מתנודדת והולכת היא הבכורה, שלא תהא כל עת העבודה בבכורות, כי שבט לוי יטול אותה. ועוד) אמר עשו - מה טיבה של עבודה זו, אמר לו - כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין בה, כאותה ששנינו 'אלו הן שבמיתה, שתויי יין ופרועי ראש'. אמר - אני הולך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה:

(לג) **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב:**

(לד) **וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה.** העיד הכתוב על רשעו, שביזה עבודתו של מקום: ס

<u>פרק כו</u>

(א) **וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:**

(ב) **וַיֵּרָא אֵלָיו יְקֹוָק וַיֹּאמֶר אַל־תֵּרֵד מִצְרַיְמָה** - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו - אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך, **שְׁכֹן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ:**

(ג) **גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמְּךָ וַאֲבָרְכֶךָּ כִּי־לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל** - כמו 'האלה', **וַהֲקִמֹתִי אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ:**

(ד) **וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזַרְעֲךָ אֵת כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ.** אדם אומר לבנו - יהא זרעך כזרעו של יצחק, וכן בכל המקרא. וזה אב לכולן - (להלן מח כ) בך יברך ישראל לאמר ישימך וגו'. ואף לענין הקללה מצינו כן, (במדבר ה כז) והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו אומר תהא כפלונית, וכן (ישעיה סה טו) 'וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירָי', שהנשבע אומר 'אהא כפלוני אם עשיתי כך וכך':

(ה) **עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי** - כשנסיתי אותו, **וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי** - גזירות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושְׁבוּת לשבת, **מִצְוֹתָי** - דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות, כגון גזל ושפיכות דמים, **חֻקּוֹתַי** - דברים שיצר הרע ואומות העולם משבין עליהם, כגון אבילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וְחֻקּוֹתָיו על עבדיו, **וְתוֹרֹתָי.** להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני:

*

<u>שני</u>

(ו) **וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר:**

(ז) **וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ** - על אשתו, כמו (לעיל כ יג) אמרי לי אחי הוא, **וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִוא כִּי יָרֵא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶּן־יַהַרְגֻנִי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מַרְאֶה הִוא:**

(ח) **וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים** - אמר, מעתה אין לי לדאוג, מאחר שלא אנסוה עד עכשיו, ולא נזהר להיות נשמר, **וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן וַיַּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.** שראהו משמש מטתו:

(ט) **וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פֶּן־אָמוּת עָלֶיהָ:**

(י) **וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם** - המיוחד בעם, זה המלך, **אֶת־אִשְׁתֶּךָ וְהֵבֵאתָ עָלֵינוּ אָשָׁם.** אם שכב, כבר הבאת עלינו אשם:

(יא) **וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת:**

(יב) **וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא** - אף על פי שאינה חשובה כארץ ישראל עצמה, כארץ שבעה גויים, **וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא** - אף על פי שאינה

כתיקנה, שהיתה שנת רעבון. **נמרץ הסיע נשנה הסיע.** שניהם למה, לומר שהארץ קשה והשנה קשה, **מֵאָה שְׁעָרִים** - שאמדוה כמה ראויה לעשות, ועשתה על אחת שאמדוה מאה. ורבותינו אמרו - אומד זה למעשרות היה, **וַיְבָרְכֵהוּ יְקֹוָק:**

*

שלישי

(יג) **וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד.** שהיו אומרים - זבל פרדותיו של יצחק, ולא כספו וזהבו של אבימלך:

(יד) **וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֻדָּה רַבָּה** - פעולה רבה, בלשון לע"ז אוברייני"א [מכלול העבודות]. עֲבוֹדָה משמע עבודה אחת, עֲבֻדָּה משמע פעולה רבה, **וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים:**

(טו) **וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאוּם עָפָר:** סתמוס פלשתים. מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני הגייסות הבאות עלינו. 'סַתְמוֹנוֹן פְּלִשְׁתָּאֵי' (אוקלוס), לשון סתימה, ובלשון משנה (פסחים מב.) מטמטם את הלב:

(טז) **וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד:**

(יז) **וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר** - רחוק מן העיר **וַיֵּשֶׁב שָׁם:**

(יח) **וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם, וישב ויחפור.** הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו ופלשתים סתמום, קודם שנסע יצחק מגרר חזר וחפרן, **וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו:**

(יט) **וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:**

(כ) **וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר עִם־רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק** - ערעור, **כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ.** נִתְעַשְּׂקוּ עמו עליה במריבה וערעור:

(כא) **וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיָּרִיבוּ גַּם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה.** נוישימונ"ט [נזק]:

(כב) **וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי־עַתָּה הִרְחִיב יְקֹוָק לָנוּ וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ.** כתרגומו 'וְנִיפּוּשׁ בְּאַרְעָא':

*

רביעי

(כג) **וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע:** (כד) **וַיֵּרָא אֵלָיו יְקֹוָק בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אַל־תִּירָא כִּי־אִתְּךָ אָנֹכִי וּבֵרַכְתִּיךָ וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ בַּעֲבוּר אַבְרָהָם עַבְדִּי:** (כה) **וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְקֹוָק וַיֵּט־שָׁם אָהֳלוֹ וַיִּכְרוּ־שָׁם עַבְדֵי־יִצְחָק בְּאֵר:**

(כו) **וַאֲבִימֶלֶךְ הָלַךְ אֵלָיו מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ:**

ואחוזת מרעהו. כתרגומו וסיעת מרחמוהי, סיעת מאוהביו. ויש פותרין 'מרעהו' מ' מיסוד התיבה, כמו (שופטים יד יא) 'שְׁלֹשִׁים מֵרֵעִים' דשמשון, כדי שתהיה תיבת 'ואחוזת' דבוקה. אבל אין דרך ארץ לדבר על המלכות כן, 'סיעת אוהביו', שאם כן כל סיעת אוהביו הוליך עמו, ולא היה לו אלא סיעה אחת של אוהבים, לכן יש לפותרו כלשון הראשון. ואל תתמה על ת"ו של אחוזת, ואף על פי שאינה תיבה סמוכה, יש דוגמתה במקרא - (תהלים ס יג) עזרת מצר, (ישעיה נא כא) ושכורת ולא מיין.

אחוזת. לשון קבוצה ואגודה שנאחזין יחד:

(כז) **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלָי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתְּשַׁלְּחוּנִי מֵאִתְּכֶם:**

(כח) **וַיֹּאמְרוּ רָאוֹ רָאִינוּ** - ראו באביך, ראינו בך, **כִּי־הָיָה יְקֹוָק עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינָךְ** - הָאָלָה אשר בינותינו מימי אביך, תהי גם עתה בינינו ובינך, **וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ:**

(כט) **אִם־תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נְגַעֲנוּךָ** - כשאמרנו (לעיל פס' טז) לך מעמנו, **וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמְּךָ רַק־טוֹב וַנְּשַׁלֵּחֲךָ בְּשָׁלוֹם אַתָּה** - גם אתה (ס"א עתה) עשה עמנו כמו כן עַתָּה בְּרוּךְ יְקֹוָק:

*

חמישי

(ל) **וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:** (לא) **וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיְשַׁלְּחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם:** (לב) **וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֹדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפָרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָצָאנוּ מָיִם:**

(לג) **וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה** - על שם הברית, עַל־כֵּן שֵׁם־הָעִיר בְּאֵר שָׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ס

(לד) **וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־יְהוּדִית בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן הַחִתִּי:**

בן ארבעים שנה. עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר (תהלים פ יד) יכרסמנה חזיר מיער, החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור, כך אלו [אלופי עשו] גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים מתחת בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן ארבעים אמר - אבא בן ארבעים שנה נשא אשה, אף אני כן:

(לה) **וַתִּהְיֶיןָ מֹרַת רוּחַ** - לשון המראת רוח, כמו (דברים ט כד) ממרים הייתם, כל מעשיהן היו לעצבון, **לְיִצְחָק וּלְרִבְקָה.** שהיו עובדות עבודה זרה: ס

פרק כז

(א) **וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת** - בעשנן של אלו. דבר אחר, כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים, וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. דבר אחר, כדי שיטול יעקב את הברכות, **וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:**

(ב) וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי **לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי.** אמר רבי יהושע בן קרחה, אם מגיע אדם לפרק אבותיו, ידאג חמש שנים לפניהם וחמש לאחר כן, ויצחק היה בן מאה עשרים ושלוש, אמר - שמא לפרק אמי אני מגיע, והיא מתה בת מאה עשרים ושבע, והריני בן חמש שנים סמוך לפרקה, לפיכך לא ידעתי יום מותי, שמא לפרק אמי, שמא לפרק אבא:

(ג) וְעַתָּה שָׂא־נָא כֶלְיְךָ תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ, שם נמ. לשון השחזה, כאותה ששנינו (ביצה כח.) 'אין משחיזין את הסכין, אבל מַשִּׂיאָהּ על גבי חברתה'. חדד סכינך ושחוט יפה, שלא תאכילני נבלה. תֶּלְיְךָ. חרבך שדרך לתלותה, וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צידה צֵיד. מן ההפקר ולא מן הגזל:

(ד) וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִי וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת:

(ה) וְרִבְקָה שֹׁמַעַת בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה **לָצוּד צַיִד לְהָבִיא.** מהו 'להביא', אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל:

(ו) וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ לֵאמֹר:

(ז) הָבִיאָה לִּי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים וְאֹכֵלָה וַאֲבָרֶכְכָה **לִפְנֵי** יְקֹוָק - ברשותו, שיסכים על ידי לִפְנֵי מוֹתִי:

(ח) וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתָךְ:

(ט) לֶךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן וְקַח־לִי מִשָּׁם **שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים** טובים, וקח לי. משלי הם ואינם גזל, שכך כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום. **שני גדיי עזים.** וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא האחד הקריב לפסחו, והאחד עשה מטעמים. בפרקי דרבי אליעזר (פרק לב), וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ **כַּאֲשֶׁר אָהֵב.** כי טעם הגדי כטעם הצבי:

(י) וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכֵל בַּעֲבוּר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ:

(יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי **אִישׁ שָׂעִר** - בעל שיער, וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק:

(יב) אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אָבִי, ימושני. כמו (דברים כח כט) ממשש בצהרים, וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתעתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה:

(יג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ קַח־לִי: (יד) וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו:

(טו) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל **הַחֲמֻדֹת** - הנקיות, כתרגומו דְּכְיָיתָא. דבר אחר - שחמד אותן מן נמרוד, **אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת** - והלא כמה נשים היו לו והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי במעשיהן וחושדן, וַתַּלְבֵּשׁ אֶת־יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטֹן:

(טז) וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו: (יז) וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעַמִּים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ: (יח) וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֻּנִי מִי אַתָּה בְּנִי:

(יט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו **אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ** - אנכי המביא לך, ועשו הוא בכורך, **עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי, עשיתי.** כמה דברים כאשר דברת אלי, קוּם־נָא **שְׁבָה** - לשון מיסב על השלחן, לכך מתורגם 'אִסְתַּחַר', וְאָכְלָה מִצֵּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִי נַפְשֶׁךָ:

(כ) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מַה־זֶּה מִהַרְתָּ לִמְצֹא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי:

(כא) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב **גְּשָׁה־נָּא** וַאֲמֻשְׁךָ **בְּנִי הַאַתָּה זֶּה בְּנִי עֵשָׂו אִם־לֹא.** אמר יצחק בְּלִבּוֹ, אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר (בפסוק הקודם) כי הקרה ה' אלהיך:

(כב) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל **קוֹל יַעֲקֹב** - שמדבר בלשון תחנונים - (לעיל פס' יט) קום נא, אבל עשו בלשון קנטוריא דבר (להלן פס' לא) יקום אבי, וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו:

(כג) וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעָרֹת וַיְבָרְכֵהוּ:

(כד) וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו **וַיֹּאמֶר אָנִי.** לא אמר אני עשו, אלא אני:

(כה) וַיֹּאמֶר הַגִּשָׁה לִּי וְאֹכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ: (כו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־נָּא וּשְׁקָה־לִּי בְנִי:

(כז) וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ **וַיָּרַח** אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ - והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנס עמו ריח גן עדן, וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי **כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ יְקֹוָק.** שנתן בו ריח טוב, וזה שדה תפוחים, כן דרשו רבותינו ז"ל:

*

ששי

(כח) **וְיִתֶּן־לְךָ** הָאֱלֹהִים - יתן ויחזור ויתן. ולפי פשוטו מוסב לענין הראשון ראה ריח בני, שנתן לו הקדוש ברוך הוא, כריח שדה וגו', ועוד יתן לך מטל השמים וגו', **מִטַּל הַשָּׁמָיִם** - כמשמעו, ומדרש אגדה יש להרבה פנים, וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ:

(דבר אחר - **האלהים.** מהו האלהים בדין, אם ראוי לך יתן לך, ואם לאו לא יתן לך, אבל לעשו אמר משמני הארץ יהיה מושבך, בין צדיק בין רשע יתן לך, וממנו למד שלמה כשעשה הבית וסידר תפילתו, ישראל שהוא בעל אמונה ומצדיק עליו את הדין לא יקרא עליך תגר, לפיכך (מ"א ח לט) ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו, אבל נברי מחוסר אמנה, לפיכך אמר (שם פס' מג) ואתה תשמע השמים וגו' ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי, בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו, כדי שלא יקרא עליך תגר. ברש"י ישן מדויק).

(כט) **יַעַבְדוּךָ** עַמִּים וישתחו **וְיִשְׁתַּחֲוּוּ** לְךָ **לְאֻמִּים** הֱוֵה גְבִיר **לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ** - ויעקב אמר ליהודה (להלן מט ח) בני אביך, לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות, וכאן שלא נשא אלא אשה אחת אמר 'בני אמך', **אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ.** ובבלעם הוא אומר (במדבר כד ט) מברכיך ברוך ואורריך ארור. הצדיקים תחילתם יסורים וסופן שלוה, ואורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם, לפיכך יצחק הקדים קללת

אוררים לברכת מברכים. והרשעים תחילתן שלוה וסופן יסורין, לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה:

(ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ **יָצֹא** יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו, **יָצֹא יָצָא**. זה יוצא וזה בא וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ:

(לא) וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מַטְעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקֻם אָבִי וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִי נַפְשֶׁךָ: (לב) וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בִנְךָ בְכֹרְךָ עֵשָׂו:

(לג) וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד־מְאֹד, **ויחרד**. כתרגומו ותוה, לשון תמיה. ומדרשו - ראה גיהנם פתוחה מתחתיו, וַיֹּאמֶר **מִי־אֵפוֹא** הִוא הַצָּד־צַיִד, **מי אפוא**. לשון לעצמו, משמש עם כמה דברים. דבר אחר, איפוא, איה פה, מי הוא ואיפה הוא הצד ציד, וַיָּבֵא לִי **וָאֹכַל מִכֹּל** - מכל טעמים שבקשתי לטעום טעמתי בו, בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרֲכֵהוּ **גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה**. שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאביו לא נטל את הברכות, לכך הסכים וברכו מדעתו:

(לד) כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת־דִּבְרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בָּרְכֵנִי גַם־אֲנִי אָבִי:

(לה) וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ **בְּמִרְמָה** - בחכמה וְיִקַּח בִּרְכָתֶךָ:

(לו) וַיֹּאמֶר הֲכִי **קָרָא** שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם אֶת־בְּכֹרָתִי לָקָח וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי,

הכי קרא שמו. לשון תימה הוא, כמו (לקמן כט טו) הכי אחי אתה, שמא לכך נקרא שמו יעקב על שם סופו שהוא עתיד לעקבני. תנחומא (תנחומא ישן כג) למה חרד יצחק, אמר שמא עוון יש בי שברכתי הקטן לפני הגדול, ושניתי סדר היחס. התחיל עשו מצעק ויעקבני זה פעמים, אמר לו אביו מה עשה לך, אמר לו את בכורתי לקח, אמר בכך הייתי מצר וחרד שמא עברתי על שורת הדין, עכשיו לבבור ברכתי, גם ברוך יהיה. **ויעקבני**. כתרגומו וכמני, ארבני. וארב, וכמן. ויש מתרגמין וחכמני, נתחכם לי.-

וַיֹּאמֶר הֲלֹא־**אָצַלְתָּ** - לשון הפרשה, כמו (במדבר יא כה) ויאצל לִי בְּרָכָה:

(לז) וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו **הֵן גְּבִיר** שַׂמְתִּיו לָךְ וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים - ברכה זו שביעית היא, והוא עושה אותה ראשונה? אלא אמר לו - מה תועלת לך בברכה, אם תקנה נכסים שלו הם, שהרי גביר שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו, וְדָגָן וְתִירֹשׁ סְמַכְתִּיו **וּלְכָה אֵפוֹא מַה אֶעֱשֶׂה** בְּנִי. איה איפא אבקש מה לעשות לך:

(לח) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־אָבִיו **הַבְרָכָה אַחַת** הִוא־לְךָ אָבִי, **ברכה אחת**. ה"א זו משמשת לשון תמיה, כמו (במדבר יג יט) הבמחנים, (שם פס' כ) השמנה היא, (ש"ב ג לג) הכמות נבל, בָּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ:

(לט) וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה **מִשְׁמַנֵּי** הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ - זו איטליאה של יון, וּמִטַּל הַשָּׁמָיִם מֵעָל:

(מ) וְעַל־חַרְבְּךָ תִּחְיֶה, **ועל חרבך**. כמו 'בחרבך', יש על שהוא במקום אות ב', כמו (יחזקאל לג כו) עמדתם על חרבכם - בחרבכם, (שמות ו כו) על צבאותם - בצבאותם, וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד **וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד** - לשון צער, כמו (תהלים נה ג) אריד בשיחי, כלומר כשיעברו ישראל את התורה, ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, ופרקת עלו וגו' וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ:

(מא) וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ **יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי** וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: **יקרבו ימי אבל אבי**. כמשמעו, שלא אצער את אבא. ומדרש אגדה לכמה פנים יש:

(מב) וַיֻּגַּד **לְרִבְקָה** אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל - ברוח הקודש הוגד לה מה שעשו מהרהר בלבו, וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיךָ **מִתְנַחֵם לְךָ** לְהָרְגֶךָ: **מתנחם לך**. נחם על האחוה לחשוב מחשבה אחרת להתנכר לך ולהרגך. ומדרש אגדה - כבר אתה מת בעיניו, ושתה עליך כוס של תנחומים. ולפי פשוטו לשון תנחומים, מתנחם הוא על הברכות בהריגתך:

(מג) וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה:

(מד) וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים **אֲחָדִים** - מועטים, עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ:

(מה) עַד־שׁוּב אַף־אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לּוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקָחְתִּיךָ מִשָּׁם **לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם** יוֹם אֶחָד:

למה אשכל. אהיה שכולה משניכם. הקובר את בניו קרוי שכול, וכן ביעקב אמר (להלן מג יד) כאשר שכלתי שכלתי.

גס שניכם. אם יקום עליך ואתה תהרגנו, יעמדו בניו ויהרגוך. ורוח הקודש נזרקה בה ונתנבאה שביום אחד ימותו, כמו שמפורש בפרק המקנא לאשתו (סוטה יג.):

(מו) וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק **קַצְתִּי בְחַיַּי** - מאסתי בחיי מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִי חַיִּים:

פרק כח

(א) וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן:

(ב) קוּם לֵךְ **פַּדֶּנָה** - כמו 'לפדן' אֲרָם **בֵּיתָה בְתוּאֵל** - לבית בתואל. כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה, הטיל לה ה"א בסופה, אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ:

(ג) **וְאֵל שַׁדַּי** יְבָרֵךְ אֹתְךָ - מי שדי בברכותיו למתברכין מפיו יברך אותך וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים:

(ד) וְיִתֶּן־לְךָ **אֶת־בִּרְכַּת אַבְרָהָם** - שאמר לו (לעיל יב ב) ואעשך לגוי גדול, (לעיל כב יח) והתברכו בזרעך, יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך, לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

*

שביעי

(ה) וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. איני יודע מה מלמדנו:

(ו) וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־בֵרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת־לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן:

מפטיר (ז) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם: **וישמע יעקב.** מחובר לענין של מעלה, וירא עשו כי ברך יצחק וגו' וכי שלח אותו פדנה ארם, וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם וכי רעות בנות כנען, והלך גם הוא אל ישמעאל:

(ח) וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו:

(ט) וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת־מָחֲלַת בַּת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל־נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה:

אחות נביות. ממשמע שנאמר בת ישמעאל, איני יודע שהיא אחות נביות, אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קודם נשואיה, והשיאה נביות אחיה.

ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ששים ושלוש שנים, שהרי ישמעאל בן שבעים וארבע שנים היה כשנולד יעקב, ארבע עשרה שנה היה גדול ישמעאל מיצחק, ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם הרי שבעים וארבע, ושנותיו היו מאה שלושים ושבע, שנאמר (לעיל כה יז) ואלה שני חיי ישמעאל וגו', נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ששים ושלוש שנים היה.

ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר ארבע עשרה שנה ואחר כך הלך לחרן, שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא ארבע עשרה שנה, שנאמר (לקמן לא מא) עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך, ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר (לקמן ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו', ויוסף בן שלושים שנה היה כשמלך, ומשם עד שירד יעקב למצרים תשע שנים, שבע של שובע ושתיים של רעב, ויעקב אמר לפרעה (לקמן מז ט) ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה. צא וחשוב ארבע עשרה שלפני לידת יוסף, ושלושים של יוסף, ותשע משמלך עד שבא יעקב, הרי חמישים ושלוש, וכשפירש מאביו היה בן ששים ושלוש, הרי מאה ושש עשרה, והוא אומר שלשים ומאת שנה, הרי חסרים ארבע עשרה שנים, הא למדת שאחר שקיבל הברכות נטמן בבית עבר ארבע עשרה שנים.

(אבל לא נענש עליהם בזכות התורה, שהרי לא פירש יוסף מאביו אלא עשרים ושתים שנה, דהיינו משבע עשרה עד שלושים ותשע, כנגד עשרים ושתים שפירש יעקב מאביו ולא כבדו, והם עשרים שנים בבית לבן, ושתי שנים ששהה בדרך, כדכתיב (להלן לג יז) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות, ופירשו רבותינו ז"ל מזה הפסוק ששהה שמונה עשר חודשים בדרך, דבית הוה בימות הגשמים וסכות הוה בימות החמה, ולחשבון הפסוקים שחשבנו לעיל, משפירש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן מאה שלושים שנים, ששם אנו מוצאים עוד ארבע עשרה שנים, אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לבן, ללמוד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא נענש עליהם, ולא פירש יוסף ממנו אלא עשרים ושתים שנה, מידה כנגד מידה).

על נשיו. הוסיף רשעה על רשעתו, שלא גירש את הראשונות: ס

***

כללי העריכה: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. (פונט מעט גדול יותר). * כשיש דיבור ארוך ברש"י, לעיתים הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק. * לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשבמקור הרש"י מופיע קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו. כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לפרשת בראשית. (אוצר החכמה / היברו בוקס)

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו', 'לדעת עלונים' ועוד

מהלורת כתב לע"י - ניתן להשיג גם בעמדות ובאתר של קול הלשון, תחת הכותר 'חומש עם רש"י משולב'

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL .COM

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-00532